

Granice naszej prywatności

WIEDZA W PIGUŁCE

Każdy z nas potrzebuje przestrzeni prywatności. Czasem dopuszczamy do niej najbliższe nam osoby. Nawet one jednak nie powinny w naszym odczuciu przekraczać pewnych granic.

Wszyscy trochę inaczej wytyczamy podziały między tym, co osobiste, a tym, do czego mogą mieć dostęp inni. Mimo to członkowie danej kultury podobnie ujmują sferę prywatności. To, co dla współczesnych Europejczyków wydaje się niedopuszczalne, w innych czasach i miejscach byłoby uznawane za całkiem normalne. Np. w wielu prymitywnych plemionach przy porodach obecne były wszystkie kobiety należące do plemienia. Dzisiejsze kobiety nigdy nie zgodziłyby się na to, aby obce osoby oglądały narodziny ich dzieci. Nawet wspomnienie okresu PRL-u świadczy o zmianach w postrzeganiu prywatności. Ówczesne problemy mieszkaniowe sprawiały, że często rodzice i dzieci mieszkali w jednym pokoju. Taka sytuacja wymuszała zgodę na ograniczenia sfery intymności. Prywatność jest zatem płynną kategorią. Zmienia się w zależności od czasów i miejsc, w jakich żyjemy. Zależy też od osobistego podejścia, na które wpływa m.in. wychowanie czy środowisko, w którym żyjemy.

Współcześnie, w dobie mediów społecznościowych, nasz stosunek do prywatności również się zmienia. Niektórzy nie mają oporów przed zamieszczaniem na portalach społecznościowych zdjęć z bardzo osobistych momentów życia. Natomiast przez innych może to być uznane za bardzo niestosowne. Dla jednych publikacja informacji o śmierci kogoś bliskiego, a nawet utworzenie wydarzenia związanego z pogrzebem, nie jest niczym dziwnym ani niestosownym. Inni nie chcą nawet podawać swojej daty urodzin.

Kierowanie się wyłącznie własnym wyczuciem granic prywatności może czasem sprawić, że inni poczną się urażeni. Często dysponujemy zdjęciami z wakacji albo imprez, na których są nasi znajomi. Udostępnianie takich fotografii może zostać odebrane jako naruszenie ich prywatności. Zwłaszcza, jeśli np. pojawiają się na nich w samych kostiumach kąpielowych. Polskie prawo reguluje wiele kwestii dotyczących wykorzystywania wizerunków innych osób, jednak bardzo często przepisy nie są respektowane. Co więcej, wielu codziennych problemów nie jesteśmy jednak w stanie rozwiązać tylko na podstawie przepisów.

Warto zatem, żebyście zastanowili się, czym prywatność jest dla was, a czym dla waszych znajomych.

POMYSŁ NA LEKCJĘ

Współcześnie z coraz większą łatwością możemy powiedzieć innym o sobie rzeczy, które niekoniecznie powinny trafić do ich wiadomości. Bardzo łatwo jest umieścić w internecie o kilka zdjęć za dużo lub udostępnić je niewłaściwym osobom — powoduje to, że inni mogą je swobodnie rozpowszechniać bez naszej zgody. Dlatego warto wyraźnie określić granice prywatności i konsekwentnie dzielić się nią wyłącznie z tymi, na których zależy nam najbardziej.

Cele operacyjne

Uczestnicy i uczestniczki:

- rozumieją, że prywatność jest wartością;

- rozumieją, że granice prywatności są różne dla poszczególnych osób i zmieniają się w czasie;
- potrafią określić i domagać się respektowania własnych granic prywatności;
- potrafią ocenić zagrożenia związane z przekazywaniem informacji na temat znajomych lub własnej osoby;
- wyrabiają nawyk krytycznego uczestnictwa w przestrzeni publicznej, podejmują refleksję nad charakterem informacji, które inni przekazują na własny temat w mediach.

Przebieg zajęć

1.

Czas: 10 min
Forma: dyskusja
Pomoce: tablica, kreda lub marker

Zadaj pytanie:

- Czego możemy dowiedzieć się o innych, przeglądając ich profile w mediach społecznościowych?

Wybrane odpowiedzi zapisuj na tablicy.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

- Czy osoby zamieszczające te informacje rzeczywiście chciałyby, abyśmy wiedzieli o nich tak dużo?
- Czy wszystkie informacje powinny być dostępne dla dowolnego użytkownika serwisu?
- Które z tych informacji mają charakter prywatny?
- Czy sami chcielibyśmy udostępniać tak dużo informacji na swój temat?
- Które informacje powinniśmy szczególnie chronić?
- Do czego informacje te mogą być przydatne osobom postronnym?
- Czy informacje o innych osobach zdobywamy tylko w internecie? Jakie inne źródła można wymienić?

2.

Czas: 5 min
Forma: praca indywidualna
Pomoce: tablica, kreda lub marker,
karta pracy „Granice naszej prywatności”

Rozdaj wszystkim uczestnikom zajęć po jednej kopii **karty pracy „Granice naszej prywatności”**. Poproś o samodzielne wypełnienie ankiety.

Zaznacz, że ankieta wypełniana jest anonimowo, a jej wyniki w żaden sposób nie będą oceniane.

W czasie wypełniania ankiety przez uczniów przygotuj na tablicy tabelę zawierającą zadane w ankiecie pytania. Zarezerwuj miejsce na zestawienie wyników dla każdego z pytań.

3.

Czas: 5 min

Forma: praca w grupach

Pomoce: tablica, kreda lub marker,

karta pracy „Granice naszej prywatności”

Podziel uczestników zajęć na 4 grupy. Każdej grupie przydziel jedną czwartą zebranych ankiet, prosząc o zsumowanie wyników dla każdego z pytań. Na podstawie wyników otrzymanych od grup zapisz zbiorcze odpowiedzi na tablicy.

4.

Czas: 20 min

Forma: dyskusja

Pomoce: tablica, kreda lub marker

Zaprezentuj zestawienie wyników ankiety.

Zadaj pytanie:

- Czy wszyscy w ten sam sposób określamy granice naszej prywatności?

Zwróć uwagę uczestników na fakt, że nie wszyscy określamy w ten sam sposób granice naszej prywatności. Nie jest to problemem pod warunkiem, że świadomie podejmujemy decyzje w kwestii przekazywania informacji o sobie. Musimy jednak pamiętać o potencjalnych niebezpieczeństwach związanych z naszymi działaniami. Nie wolno również przymuszać innych do przekraczania własnych granic prywatności — to, co jest normą dla nas, ktoś może uważać za naruszenie jego poczucia bezpieczeństwa.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

1. Jakie zagrożenia i jakie zalety pociąga za sobą zgoda na każde z proponowanych działań?

przykładowo:

- zgoda na lokalizowanie miejsca przebywania przez rodziców: zaleta — większe bezpieczeństwo, pomoc w razie wypadku; zagrożenie — dowód braku zaufania, ograniczenie wolności, kontrola;
- podanie adresu zamieszkania w profilu społecznościowym: zaleta — łatwość kontaktu; zagrożenie — ryzyko włamania, przesyłania niechcianej korespondencji;
- monitoring miejski: zaleta — większe bezpieczeństwo, możliwość łatwego identyfikowania sprawców przestępstw; zagrożenie — wykorzystanie zgromadzonych informacji do celów innych niż zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańców; ograniczenie wolności.

W szczególności zwróć uwagę uczestników zajęć na punkt 5. — w przypadku wybranych serwisów społecznościowych sam fakt dołączenia do nich oznacza wyrażenie zgody na wykorzystywanie informacji na nasz temat oraz przejęcia praw do

zamieszczanych przez nas treści. Nie oznacza to, że kategorycznie powinniśmy unikać podobnych miejsc, warto jednak zwracać tym większą uwagę na publikowane przez siebie treści i udostępniane dane.

2. Czy nasi rodzice, będąc w naszym wieku, wypełniliby ankietę w ten sam sposób? Co decyduje o różnicy?
3. Czy zaznaczenie w przypadku każdego z pytań odpowiedzi „nie” jest dobrym rozwiązaniem? Czy da się korzystać ze współczesnych środków komunikacji, nie dzieląc się żadnymi informacjami na swój temat?
4. Czy wybór odpowiedzi „nie wiem” oznacza, że dany problem nie dotyczy nas w życiu codziennym?

5.

Czas: 5 min
Forma: dyskusja
Pomoce: –

Zadaj pytanie:

- Jeśli pewne informacje (zwłaszcza dotyczące spraw rodziny, stanu zdrowia czy potencjalnie kompromitujących nas faktów) rezerwujemy wyłącznie dla najbliższych, to dlaczego z tak dużym zainteresowaniem śledzimy podobne informacje pojawiające się na temat innych osób?

Zwróć uwagę uczestników, że powszechny dostęp do informacji na temat innych nie oznacza, że wszyscy powinni mieć dostęp do informacji na nasz temat. Ważne, aby każdy z nas samodzielnie określił granice własnej prywatności i konsekwentnie dzielił się nią wyłącznie z najbliższymi. Co istotne, kompromitujące nas materiały często zamieszczamy sami — inni jedynie rozpowszechniają je w formie plotki lub dzieląc się nimi w sieci.

Jako pytania pomocnicze rozważ:

1. Jak czułyś/czułabyś się, będąc na miejscu tych osób, których kompromitujące zdjęcia zostały opublikowane bez ich wiedzy w internecie lub w prasie?
2. Co zrobić, by uniknąć rozpowszechniania informacji na temat naszego życia prywatnego?
3. Jeśli nie chcemy, aby inni mieli możliwość komentowania naszego życia rodzinnego i prywatnego, czy powinniśmy uczestniczyć w przekazywaniu podobnych informacji na temat innych osób?

Ewaluacja

Czy po przeprowadzeniu zajęć ich uczestniczki i uczestnicy:

- potrafią określić zagrożenia związane z przekazywaniem innym informacji na temat swojej osoby, najbliższego otoczenia i znajomych?
- wiedzą, że poszczególne osoby w różny sposób określają granice swojej prywatności i że należy być ostrożnym w komunikowaniu wszelkich treści na temat innych?
- pamiętają, że pomimo obecnego w mediach masowych trendu zakładającego dzielenie się możliwie jak największą ilością intymnych informacji na temat swojego życia, decyzja na temat tego, co można powiedzieć innym o sobie, należy wyłącznie do nich samych?

- rozumieją, że zamieszczane przez nich w profilach portali społecznościowych informacje o charakterze prywatnym mają wpływ na wizerunek, który kreują na swój temat? (-> rozważ realizację [lekcji „Wizerunek w sieci”](#))
- potrafią, obserwując zachowania innych osób, samodzielnie oceniać, z którymi działaniami się zgadzają, a które uznają za niewłaściwe? (-> rozważ realizację [lekcji „Dylematy etyczne internauty”](#))

Opcje dodatkowe

Zajęcia mogą zostać rozbudowane o stworzenie katalogu porad „jak uniknąć przypadkowego rozpowszechniania informacji na temat naszego życia prywatnego?”. Podziel uczestników zajęć na 4 grupy. Każdy z zespołów poprosz o przedstawienie w punktach zestawu rad opisujących, w jaki sposób należy chronić swoją prywatność. Podkreśl, że rady nie powinny dotyczyć wyłącznie internetu i mediów społecznościowych.

MATERIAŁY

Karta pracy „Granice naszej prywatności”

ZADANIA SPRAWDZAJĄCE

Zadanie 1.

Uzupełnij luki w poszczególnych zdaniach, wstawiając odpowiednie wyrazy:

- presji
- szczególnej
- powiedzieć
- wykorzystane
- niewinne
- religijnych
- wizerunku
- samodzielnie
- przewidzieć
- przekraczamy
- osobowych
- prywatność
- intymne
- zaufania
- Ochronie
- rozprzestrzeniają
- popularności

1. _____ [rozwiązanie: Ochronie] informacji na nasz temat w portalach społecznościowych mogą służyć ustawienia prywatności, pozwalające wybrać, którym osobom z grona znajomych decydujemy się wskazać _____ [rozwiązanie: intymne] informacje na nasz temat.

Każdy powinien _____ [rozwiązanie: samodzielnie] ocenić, które informacje na swój temat prezentować innym, a które zachować dla siebie i najbliższych. Nie warto ulegać _____ [rozwiązanie: presji] grupy i udostępniać zbyt wielu danych na swój temat.

Przekazując informacje na temat innych osób, zawsze warto zastanowić się, czy chcielibyśmy, aby ktoś inny mówił lub pisał podobne rzeczy o nas. Nawet pozornie _____ [rozwiązanie: niewinne] informacje mogą zostać zinterpretowane w sposób odmienny od naszych założeń i prowadzić do utraty _____ [rozwiązanie: zaufania] do nas przez osobę, o której się wypowiadaliśmy.

Każdy z nas w inny sposób postrzega swoją _____ [rozwiązanie: prywatność]. Niektórzy mogą nie życzyć sobie oznaczania ich osób na zdjęciach lub zamieszczania komentarzy dotyczących wspólnych rozmów lub czasu spędzonego w gronie przyjaciół. Warto o tym pamiętać, nawet jeśli nasze komentarze zamieszczamy w dobrej wierze.

Współcześnie coraz trudniej jest całkowicie ochronić swoją prywatność. Przebywając w grupie znajomych lub dołączając do profilu społecznościowego, zawsze musimy _____ [rozwiązanie: powiedzieć] coś o sobie. Wybierając informacje, którymi chcemy się podzielić, warto jednak starać się _____ [rozwiązanie: przewidzieć], jaki użytek mogą zrobić z nich inni oraz zastanowić się nad tym, czy nie _____ [rozwiązanie: przekraczamy] granic dobrego smaku.

W Polsce istnieją instytucje służące ochronie danych _____ [rozwiązanie: osobowych], m.in. Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych, do którego możemy odwołać się, jeśli ktoś bezprawnie posługuje się naszymi danymi. Nie oznacza to jednak, że inni zadbają za nas o bezpieczeństwo naszych prywatnych informacji. Powinniśmy sami zwracać uwagę na to, co komu mówimy, oraz pamiętać, że wszystkie informacje zamieszczane w internecie bardzo szybko się _____ [rozwiązanie: rozprzestrzeniają] i trudno jest je usunąć.

Aktorzy, sportowcy lub politycy bardzo często dzielą się szczegółowymi informacjami na temat swojego życia prywatnego w prasie i telewizji. Nie należy ich pochopnie naśladować w tej mierze, nawet jeśli imponują nam swoimi dokonaniem zawodowymi. W ich przypadku to tylko część pracy polegającej na budowaniu swojego _____ [rozwiązanie: wizerunku] i zyskiwaniu jeszcze większej _____ [rozwiązanie: popularności].

Poznając nowe osoby, warto być ostrożnym w przekazywaniu informacji, które mogą zostać _____ [rozwiązanie: wykorzystane] przeciw nam lub naszym najbliższym.

Informacje prywatne, które powinny podlegać naszej _____ [rozwiązanie: szczególnej] ochronie, to nie tylko dane osobowe, jak imię i nazwisko, czy adres zamieszkania, ale również informacje dotyczące np. poglądów _____ [rozwiązanie: religijnych] lub politycznych.

SŁOWNICZEK

- **prywatność:** sfera życia człowieka, w którą nie należy wkraczać bez pozwolenia. Ma ona swój aspekt cielesny, terytorialny, informacyjny i komunikacyjny. Prywatność jest chroniona przez prawo (m.in. przez Konstytucję RP i akty prawa międzynarodowego). Ograniczenie prawa do prywatności możliwe jest tylko w określonych sytuacjach (na przykład ze względu na bezpieczeństwo publiczne czy ochronę zdrowia).
- **wizerunek:** sposób, w jaki ktoś postrzega sam siebie lub jak widzą go inne osoby.
- **ochrona wizerunku:** wizerunek każdej osoby (czyli jej podobizna utrwalona na przykład na zdjęciu bądź filmie) podlega ochronie. Oznacza to, że nie może on być rozpowszechniany bez zgody danej osoby. Są jednak wyjątki. Rozpowszechnianie wizerunku bez zgody jest możliwe na przykład w przypadku: (1) osób powszechnie znanych, jeżeli wizerunek wykonano w związku z pełnieniem przez nie funkcji publicznych, (2)

osób stanowiących jedynie szczegół całości takiej jak zgromadzenie, krajobraz, publiczna impreza, (3) osób, które otrzymały zapłatę za pozowanie, chyba że wyraźnie zastrzegły inaczej, (4) osób ściganych listem gończym.

CZYTELNIA

- Jędruszczak Katarzyna, **Prywatność w różnych kulturach**, [data dostępu: 15.01.2013], Dostępny w Internecie: <http://www.psychologia.net.pl/arttykul.php?level=90>.
- Kowalski Jerzy, **Banki wiedzą o nas więcej**, data: 31.01.2011, [data dostępu: 13.02.2013], Dostępny w Internecie: <http://prawo.rp.pl/arttykul/602483.html?print=tak&p=0>.

Tekst: Urszula Dobrowolska, scenariusz: Michał Wysocki, konsultacja merytoryczna: Marcin Wilkowski. Materiał pochodzi z serwisu edukacjamedialna.edu.pl prowadzonego przez Fundację Nowoczesna Polska.

Udostępniono na licencji [Creative Commons Uznanie autorstwa - Na tych samych warunkach 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/).

Źródło: <http://edukacjamedialna.edu.pl/lekcje/granice-naszej-prywatnosci/>.

Publikacja zrealizowana w ramach projektu Cyfrowa Przyszłość, dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Podstawa programowa:

Język polski, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

III. Tworzenie wypowiedzi.

Informatyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

V. Ocena zagrożeń i ograniczeń, docenianie społecznych aspektów rozwoju i zastosowań informatyki.

Etyka, III poziom edukacyjny

Cele kształcenia

I. Kształtowanie refleksyjnej postawy wobec człowieka, jego natury, powinności moralnych oraz wobec różnych sytuacji życiowych.

IV. Podjęcie odpowiedzialności za siebie i innych oraz za dokonywane wybory moralne; rozstrzyganie wątpliwości i problemów moralnych zgodnie z przyjętą hierarchią wartości i dobrem wspólnym.

Treści nauczania

Człowiek jako osoba; natura i godność człowieka.

Nowa podstawa programowa:

Wychowanie do życia w rodzinie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń rozumie, na czym polega prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa

Uczeń świadomie i odpowiedzialnie korzysta ze środków społecznego przekazu, w tym z internetu, dokonując wyboru określonych treści i limitując czas im poświęcany.

Wiedza o społeczeństwie, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z korzystania z zasobów internetu; rozpoznaje przemoc w cyberprzestrzeni i wyjaśnia, jak należy na nią reagować.

Uczeń uzasadnia, że godność człowieka jest podstawą różnych systemów moralnych; wyjaśnia, że jest ona źródłem powszechnych, przyrodzonych, nienaruszalnych i niezbywalnych wolności i praw człowieka; analizuje sformułowania preambuły Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka.

Etyka, IV-VIII klasa

Treści nauczania

Uczeń wyjaśnia, co to znaczy być osobą; objaśnia pojęcie godności człowieka.

Uczeń wie, że ze względu na swoją wartość – osobową godność – jest równie wartościowym człowiekiem jak inni ludzie.

Uczeń wyjaśnia, dlaczego należy odnosić się z szacunkiem do własnego ciała.

Uczeń podaje przykłady działań, które są wyrazem troski o własne zdrowie i życie.

Uczeń wyjaśnia, na czym polega autonomia człowieka, podaje przykłady działań oraz postaw autonomicznych i nieautonomicznych.

Etyka, liceum i technikum

Treści nauczania

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

podaje przykłady właściwego i niewłaściwego wykorzystywania nowych technologii, w szczególności technologii informatycznych.

Wychowanie do życia w rodzinie, liceum i technikum

Treści nauczania

rozumie, na czym polega prawo człowieka do intymności i ochrona tego prawa.